

Kur'an Bağlamında Milli Kimlik ve Dil

Hamza SADAN

Dr. Öğr. Üyesi, Ömer Halisdemir Üniversitesi, Tefsir Ana Bilim Dalı, Niğde, Türkiye.

hsadan@ohu.edu.tr

Makale Bilgileri	Öz
Makale Geçmişi Geliş: 30.09.2021 Kabul: 12.12.2021 Yayın: 31.12.2021 Anahtar Kelimeler: Milli Kimlik, Dil, Bakara 32, Nur 22, Hucurat 13.	<p>Bu çalışmada milli kimlik ve dil konusu ayetler bağlamında ele alınmıştır. Kur'an'a göre, farklı milliyetler ve diller Hz. Âdem kaynaklı olarak Allah Teâlâ tarafından var edilmiştir ve Allah Teâlâ'nın kudretinin delillerindedir. Dolayısıyla Kur'an'da milli kimliği oluşturan farklı unsurlar birer üstünlük ve savaş vesilesi değil tanışma ve kaynaşma nedeni olarak zikredilmiştir. Konuyla ilgili olarak üç ayet bulunmaktadır. Bu ayetler Bakara suresinin 31, Rûm suresinin 22 ve Hucurât suresinin 13. ayetleridir. İlgili ayetlerin ilkinde isimleri Hz. Âdem'e Allah Teâlâ'nın öğrettiği, ikincisinde dillerin ve renklerin Allah'ın birer ayeti olduğu, üçüncüsünde ise insanların bir erkek ve dişiden yaratıldığı ve bir biriyle tanışmaları için çeşitli kavim ve kabilelere ayrıldığından bahsedilmektedir. Ayetlerin yorumları verilirken daha çok Türk dünyasının yetiştirmiş olduğu bazı müfessirlerin görüşlerinden yararlanılmıştır. Bunlardan biri erken dönem müfessirlerinden Maturidî (ö. 303), diğeri sonraki dönem müfessirlerinden Zemahşerî (ö. 538) ve üçüncüsü de çağdaş dönem müfessirlerinden Elmalılı Hamdi Yazır (ö. 1942)'dir. Türk kimliğini taşıyan bu önemli müfessirlerin ilgili ayetler hakkındaki bakış açıları yansıtılmaya çalışılmıştır.</p>

National Identity and Language n The Context Of The Qur'an

Article Info	Abstract
Article History Received: 30.09.2021 Accepted: 12.12.2021 Published: 31.12.2021 Keywords: National Identity, Language, Baqarah 32, Nur 22, Hujuraat 13.	<p>In this study, the issue of national identity and language is discussed in the context of verses. According to the Quran, different nationalities and languages are created by Allah from Hz. Adam and one of the proofs of Allah's power. Therefore, the different elements that make up the national identity in the Quran are mentioned as reasons for meeting and cohesion, not a means of superiority and war. There are three verses on the subject. These verses are the 31st verses of the chapter of Baqarah (the Cov), the 22nd of the chapter of Rum (the Romans) and the 13th of the chapter of Hujuraat (the Chambers). In the first of the relevant verses, their names are God taught Hz. Adam, in the second, languages and colors are signs of God, in the third, humans are created from a male and a female and it is mentioned that they are divided into various tribes and nation to coalesce/ meet each other. The interpretations of the verses were mostly benefited from the views of some commentators educated by the Turkish world. The perspectives of these important commentators carrying Turkish identity on the relevant verses were tried to be reflected.</p>

Atıf/Citation: Sadan, Hamza. "Kur'an Bağlamında Milli Kimlik ve Dil". *akif* 51/2 (2021), 78-93.

DOI: <http://dx.doi.org/10.51121/akif.2021.4>

"This article is licensed under a *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License* (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Kimlik, bireyi veya bir grubu tanımlayan, ifade eden, başka birey ve toplumlardan ayıran, kişinin karakterini tasvir eden bir kavramdır. Her şahsı ve grubu tanımlayan ve dış dünya tarafından tanınmasını sağlayan kendine özgü özellikler ve hasletlerdir. Kısaca “bireylerin, grup, cemiyet veya toplulukların, “Kimsiniz?”, “Kimlerdensiniz?” sorusuna karşılık olarak verdikleri cevap ya da cevaplar”¹ şeklinde tanımlanabilir.

Dil ise toplumları bir arada tutan, onlara aidiyet duygusunu veren, kültürel aktarımı sağlamada eski ile yeni arasında köprü olan ulusal kimliğin önemli unsurlarından biridir. Milli kimliğin inşasında ve toplulukların bir arada yaşamlarında harç konumundadır. Dolayısıyla dil olmadan milli kimliği ayakta tutmak mümkün değildir. Bu nedenle ulusal kimlikler dil üzerinde gelişim gösterirler. Bu açıdan bakıldığında milli kimlik ve dil amaç birlikteliğine sahiptir. Çünkü dil ulusal kimliği oluşturan unsurlardan biridir.²

Her toplumu diğerinden farklı kılan kendine has bazı maddi ve manevi kültür öğeleri vardır. Genel anlamda insanların tarihi süreç içerisinde ortaya koydukları gereçlere maddi; insan ilişkilerini düzenleyen yazılı/yazılı olmayan ve değer odaklı kurallara manevi kültür özellikleri denilmektedir. Bir milletin giymiş olduğu giysiler, kullandıkları binalar ve çeşitli araç gereçler maddi kültür; dili, dini, tarihi, sanat anlayışı vb. manevi kültür öğelerini oluşturur.³ Bir ulusun kültürü, maddi ve manevi bütün öğeleriyle uyumlu bir bütünlük oluşturur⁴ ve birbirini tamamlar.⁵

Dil ve milli kimlik bir milleti millet yapan ve onu diğerlerinden ayırıştıran en önemli unsurlardandır. Bir toplumun varlığını devam ettirmesi için bu iki unsuru

¹ Bozkurt Güvenç, *Türk Kimliği* (Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1994), 3.

² Mehmet Tayanç - Adem İnce, “Türk Ulusal Kimliğinin İnşasında Güneş Dil Teorisinin Rolü ve Önemi”, *İmgelem* 4/6 (2020), 23-25.

³ Sosyoloji, “Kültür Nedir? Öğeleri ve Özellikleri Nelerdir?”, (Erişim 02 Mayıs 2018).

⁴ Özer Ozankaya, “Ulusal Toplumun ve Ulusal Kültürün Kurucu Öğeleri”, *Atatürk Yolu Dergisi* 3/10 (01 Aralık 1991), 218.

⁵ Buraya kadar milli kimliği tanımlamaya çalıştık. Verilen bilgilerden anlaşılmaktadır ki “milli kimlik” renk ve ırk olarak değerlendirilmemektedir. Nitekim farklı ırk ve renklerdeki toplumlar tek bir milliyet etrafında birleşerek aynı milli kimliği benimseyebilirler. Ancak bu çalışmamızda “milli kimlik” başlığını kullanarak “insanların farklı kabileler şeklinde ve farklı renklerde yaratılmasını” konu edinen ayetlere yer verdik ve bu ayetler bağlamında konuyu ele aldık. Bunun sebebi insanların farklı renklerde yaratılmasının, onlarda birtakım farklılıkların meydana gelmesine sebep olabilmesidir. Dolayısıyla insanların temelde farklı özellikler taşımasına neden olan farklı renklerde yaratılmaları ve farklı kabilelere ayrılmaları, değişik milli kimliklerin meydana gelmesini etkileyen temel unsurlardan olduğunu düşünüyoruz. Bu nedenle böyle bir başlık koymayı tercih ettik.

bünyesinde barındırması gerekir. Aksi takdirde yok olmaya veya başka toplumların hegemonyası altında yaşamaya mahkûmdur.⁶

Dil ve kimlik gibi manevi değerler sayesinde toplumda yaşayan bireyler bir bütün oluştururlar ve bunun sonucunda birbirini anlar, sevinçlerini ve üzüntülerini paylaşmak suretiyle tek vücut olurlar. Tıpkı binayı oluşturan tuğlaları bir arada tutan harç gibi...

Milli birliğin sağlanmasında kısa vadeli amaçlar yerine uzun vadeli amaçlar önem arz etmektedir. Bu nedenle her toplum geleceğinden emin olmak için kültürel öğelerin aktarımının yanında çağdaş gelişmelerin tehdidine karşı birtakım planlamalar yapma zarureti hâsıl olmaktadır.

Bir toplum, yeni nesillere kendi kültürel aktarımını örgün ya da örgün olmayan çeşitli eğitim kurumları vasıtasıyla sağlarken ortak bilincin ve milli benliğin de devamını garanti altına almış olmaktadır. Bütün bu kültürel aktarımın oluşmasında kullanılan araç ise milli kültürün öğelerinden biri olan dil, kimlik faktörüdür.

Toplumlar arasındaki dil ve kimlik farklılıkları, ihtiram ve ihtimamı hak etmesi gerekirken kimi zaman farklı gruplar tarafından ayrışma, çatışma, savaş ve üstünlük mücadelesinin konusu olabilmektedir. Bu durum aslında farklılıkları zenginlik olarak addedemeyen, taassubun pençesine düşmüş olanların eğilimlerinden başka bir şey değildir.

Toplumlar gücünü, dayandıkları kültür ve medeniyet öğelerinden almaktadırlar. Dolayısıyla daha gelişmiş bir toplum olabilmenin yolu milli kimliği oluşturan unsurların tekâmülüyle mümkündür.

Her konuda doğrudan ya da dolaylı olarak Kur'an söz sahibidir ve bizi hakikate yönlendirir. Milli kimlik ve dil farklılığı noktasında da Kur'an bize önemli bakış açıları sunmaktadır. Bu bağlamda Hz. Âdem'e "ta'limi esma"dan yani isimlerin öğretilmesinden bahseder. Bu öğretme fiilini de Allah Teâlâ kendisine nispet eder. Böylece dilin en önemli unsurlarından olan isimlerin öğretilmesi dillerin temelini ilahi kaynaklı olduğunu göstermektedir.

---

⁶ Milli birlik ve beraberliğin önemi hakkında bk. Arslan Karaoğlan, "Kahramanmaraş'ın Kurtuluşunda Etkin Olan Paradigmanın Kur'ani Referansları", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17/Özel Sayı (01 Nisan 2020), 121-123.

Ayrıca Kur'an farklı dillerin konuşulmasını, farklı renk ve ırkların olmasını Allah'ın varlığının delillerinden olduğunu kabul ederek bunların birer üstünlük vesilesi değil de insanların birbiriyle tanışma ve dayanışma vesilesi olduğunu beyan etmektedir. Bu çalışmada ilgili ayetler incelenerek Türk dünyasının yetiştirmiş olduğu önemli müfessirlerin görüşleri çerçevesinde konu incelenmiştir. Bunun sebebi hem üzerinde çalışılacak kaynakları sınırlandırmak hem de konunun içeriğiyle kaynak tercihinin uyumlu olmasını sağlamaktır. Bu bağlam da önce dilin kaynağı sonra farklı dil ve renklerin yaratılmasının hikmeti ortaya konulmuştur.

1. Diller Hz. Âdem'e Allah Teâlâ Tarafından Öğretilmiştir/ Diller İlahî Kaynaklıdır

Konuyla ilgili inceleyeceğimiz ilk ayet Bakara suresinde geçen “ *وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ* / Allah Âdem'e bütün isimleri, öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: *Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isimlerini bana bildirin, dedi.*"⁷ ayetidir.

İsimlerin Hz. Âdem'e Allah tarafından öğretilmesi ne anlama gelmektedir? İlk insandan itibaren kıyamete kadar ortaya çıkacak olan bütün isimler mi kastedilmektedir? Yoksa o dönemde gerekli olan isimler mi öğretilmiştir? gibi sorular ayetin tefsirinde müfessirler tarafından açıklanmaya çalışılmıştır.

Öncelikle yukarıdaki ayeti kerime Hz. Âdem'in yaratılmasını ve meleklerin imtihan edilmesini ifade eden ayetler grubu içerisinde geçmektedir. Bu ayetler şu şekilde yer almaktadır: *“Hatırla ki Rabbin meleklerle: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi. Onlar: Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek birini mi yaratacaksın? dediler. Allah da onlara: Sizin bilemeyeceğinizi herhalde ben bilirim, dedi. Allah Âdem'e bütün isimleri, öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isimlerini bana bildirin, dedi. Melekler: Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alim ve hakim olan ancak sensin, dediler. (Bunun üzerine:) Ey Âdem! Eşyanın isimlerini meleklerle anlat, dedi. Âdem onların isimlerini onlara anlatınca: Ben size, muhakkak semâvat ve arzda görülmeyenleri (oralardaki sırları) bilirim. Bundan da öte, gizli ve açık yapmakta olduklarınızı da bilirim,*

⁷ Bakara 2/ 31.

dememiş miydim? dedi. Hani biz meleklere (ve cinlere): Âdem'e secde edin, demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu. Biz: Ey Âdem! Sen ve eşin (Havva) beraberce cennete yerleşin; orada kolaylıkla istediğiniz zaman her yerde cennet nimetlerinden yeyin; sadece şu ağaca yaklaşmayın. Eğer bu ağaçtan yerseniz her ikiniz de kendine kötülük eden zalimlerden olursunuz, dedik. Şeytan onların ayaklarını kaydırıp haddi tecavüz ettirdi ve içinde buldukları (cennetten) onları çıkardı. Bunun üzerine: Bir kısmınız diğerine düşman olarak ininiz, sizin için yeryüzünde barınak ve belli bir zamana dek yaşamak vardır, dedik. Bu durum devam ederken Âdem, Rabbinden bir takım ilhamlar aldı ve derhal tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhameti bol olandır. Dedik ki: Hepiniz cennetten ininiz! Eğer benden size bir hidayet gelir de her kim hidayetime tâbi olursa onlar için herhangi bir korku yoktur ve onlar üzüntü çekmezler. İnkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, onlar cehennemlidir, onlar orada ebedî kalırlar.”⁸

Ayetlerden anlaşıldığına göre henüz Hz. Âdem yaratılmadan önce meleklere yeryüzünde bir halife yaratılacağı bildirilmiştir. Onların biz seni tespih ediyoruz, fesat çıkartacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? cevabından sonra Hz. Âdem yaratılmıştır. Daha sonra Hz. Âdem'e isimler öğretilmiş ve isimler noktasında melekler imtihana tabi tutulmuştur. Bu nedenle ayetlerden “ta’lîmi esmâ/ isimlerin öğretilmesi” hadisesinin yaratma işinden sonra gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Öğretme/öğrenme ameliyesinin yaratmanın akabinde yapıldığı başka bir ayette de yer almaktadır: “O insanı yarattı ve ona beyanı (açıklama yapabilmeyi) öğretti.”⁹. Bu ayette de yaratmadan sonra beyan/açıklamanın öğretildiği zikredilmektedir. Dolayısıyla insanı yarattıktan sonra Allah Teâlâ'nın dili (eşyanın isimlerini ve açıklama yapmayı) Hz. Âdem'e öğrettiğini anlıyoruz. Nitekim Maturidî, Bakara suresinin 31. ayetini tefsir ederken Rahman suresinde geçen “عَلَّمَ النَّبِيَانَ” ayetiyle öğretme fiili bağlamında ilişkilendirmiştir.¹⁰

⁸ Bakara 2/ 30-39.

⁹ Rahman 55/3-4.

¹⁰ Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd el-Mâtürîdî, *Te'vilatü'l-Kur'an*, thk. Fatıma Yusuf (Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2004), 1/34. Mâtürîdî Bakara suresi 31. ayeti (... وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ...) ile Rahman suresi 4. ayeti (عَلَّمَ النَّبِيَانَ), her iki ayette geçen عَلَّمَ (öğretti) fiili noktasında karşılaştırmış bu nokta-i nazarı dikkate alarak tefsir etmiştir. Dr. Mehmet Akif Alpaydın ise Bakara 31. ayette geçen الْأَسْمَاءَ lafzını rahman 4. ayette geçen النَّبِيَانَ lafzıyla açıklamaktadır. O, ayetler tefsir edilirken Kur'an bütünlüğü içerisinde tefsir edilmesi gerektiğini ve bu bağlamda “... وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا / Allah Âdem'e isimlerin tamamını öğretti” ayetinin “عَلَّمَ النَّبِيَانَ عِلْمَهُ الْإِنْسَانَ / Allah insanı yarattı, ona beyanı öğretti.” ayetiyle ilişkilendirilebileceğini söylemektedir. Ayetle ilgili olarak, marife olarak zikredilen الْإِنْسَانَ lafzının Âdem'e (a.s) tekabül etmekte olduğunu, hemen sonraki ayette Âdem'e öğretilen şeyin ise النَّبِيَانَ olarak bildirildiğini, Bakara suresinde ise öğretilen şeyin الْأَسْمَاءَ lafzıyla bildirildiğini, buradan yola çıkarak الْأَسْمَاءَ lafzındaki

Ayetlerde geçen isimlerin ve beyanın öğretilmesi dil kabiliyeti ile doğrudan ilgili iki kavramdır. Dolayısıyla müfessirler genellikle ayetleri tefsir ederken isimlerin ve beyanın öğretilmesini dil ile ilişkilendirmişlerdir. Mesela Razi (ö. 606) ayetle ilgili olarak Allah'ın, Âdem'e eşyanın isimlerini ve özelliklerini öğrettiğini ve meşhur olan görüşün bu olduğunu belirttiikten sonra isimlerden Allah'ın muradının, O'nun sonradan yaratmış olduğu ve günümüzde insanların kullanmış oldukları Arapça, Farsça, Rumca, vb. çeşitli dillerin isimleri olduğunu, âdemoğullarının bu dillerle konuştuklarını; Hz. Âdem öldükten sonra çocuklarının dünyanın her tarafına dağılması sonucunda, toplumların her birinin, bu dillerden birisiyle konuşmaya devam ettirdiğini ifade etmektedir.¹¹ Razi'nin bu açıklamalarından anlaşılacağı üzere Allah Teâlâ konuşulan dilleri Hz. Âdem'e öğretmiş çocukları da ondan öğrenerek dünyanın değişik bölgelerine dağılmaları suretiyle bu dilleri yaymışlardır.

Süleyman Ateş ise Hz. Âdem'e öğretildiği belirtilen "isimler" hakkında ilgili şu açıklamayı yapmaktadır: "Bütün bunlar gösterir ki ilk insana az çok konuşma özelliği verilmiştir, öğretilen isimler, dildeki kelimeleri ifade eder. Demek ki Âdem'den önceki yaratıklar, konuşmaktan yoksun idiler. Dil yeteneği, eşya hakkında bilgi sahibi olup eşyayı bilinçli olarak işleme özelliği, sanat kabiliyeti ancak insanda ortaya çıkmıştır. "Allah, Âdem 'e isimlerin tümünü öğretti" ayeti bunlara işaret etmektedir. Gerçi melekte de eşyaya tasarruf özelliği vardır ama melekler, eşyayı işlemez, şeklini değiştirmez, eşyayı terkip edip yeni şekiller ortaya getirmezler. Dağları yerinden oynatma gibi olağan üstü şeyleri yaparlar."¹²

Bu açıklamalardan anlaşılmaktadır ki dil ilahi kaynaklıdır. Allah tarafından ilk insan ve ilk peygambere öğretilmiştir. Ondan da çocukları öğrenmişler ve onların değişik bölgelere dağılmaları suretiyle dil bütün dünyaya yayılmıştır.

2. Hz. Âdem'e Öğretilen Esmanın Kapsamı Ne İdi?

Bakara suresinin 31. ayetinde öğretildiği zikredilen isimlerden maksat nedir. Bunlar belli başlı isimler mi yoksa çok daha geniş bir anlam mı içermektedir?

---

kapalılığı ortadan kaldırmak için الْبَيَانَ lafzından faydalanılabileceğini belirtmektedir. Detaylı bilgi için bk. Mehmet Akif Alpaydın. "Hz. Âdem'e (A.S) Öğretilen İsimler", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4 / 2 (Aralık 2016), 7-16.

¹¹ Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed er-Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb* (Beirut: Daru İhyai't-Türasi'l-Arabî, 1420), 2/398. Ayrıca bk. Nizâmüddîn Hasen b. Muhammed en-Nisâbüri, *Garâ'ibü'l-Ķur'ân ve regâ'ibü'l-FurĶân* (Beirut: Daru Kütübü'l-İlmiyye, 1995), 1/221.

¹² Süleyman Ateş, *Kur'ân-ı Kerîm'in Yüce Meâli ve Çağdaş Tefsiri* (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982), 58.

Müfessirler ayetin bu bölümünü farklı şekillerde açıklamışlardır. Yukarıda isimlerin öğretilmesinin dilin öğretilmesi şeklinde anlayan müfessirler olduğunu ifade etmiştik. Bununla birlikte ayetin bu kısmı hakkında farklı görüşler bulunmaktadır.

Müfessirlerin bir kısmı bazı eşyaların ismini zikrederek bir kısmı da eşya ismi zikretmeksizin Allah Teâlâ'nın Hz. Âdem'e bütün isimleri öğrettiğinden bahsetmiştir. Mesela Zemahşerî (ö. 538) isimlerden maksadın Allah Teâlâ'nın yarattığı çeşitli cinsler ve dini ve dünyevi olarak yararı olan şeyler olarak görmekte ve ayeti şöyle değerlendirmektedir: “Şayet “Allah'ın Âdem'e müsemmanın isimlerini öğretmesi ne anlama gelir?” dersin, ben de şöyle derim: Allah ona yarattıklarının cinslerini göstermiş ve “şunun ismi attır”, “şunun ismi devedir”, “şunun ismi böyle, şunun ismi şöyle ” şeklinde öğretmiştir.”¹³ Neseffî (ö. 710/1311) ve Ebû Hayyân (ö. 745/1344) da buna benzer açıklamalarda bulunmuştur.¹⁴ Taberi ayette geçen “الْأَسْمَاءُ كُلُّهَا” hakkında Mücahid, Saîd b. Cübeyr ve Abdullah b. Abbas gibi sahabilerden gelen, isimlerden maksadın -bazı eşyaların da isimlerini zikretmek suretiyle- bütün her şeyin ismi olduğuna dair rivayetleri aktarmaktadır.¹⁵ Ayrıca “bütün isimler”le kastedilenin melekler ve insan zürriyetinin tamamının isimleri olduğuna dair görüşleri de vermektedir. Bütün bu görüşleri sıraladıktan sonra bunlar içerisinde evla olanın hangisi olduğunu da belirtmiştir. Ona göre bütün isimlerden maksadın sadece insanlar ve melekler olduğunu ifade eden görüştür. Çünkü ayette geçen “عَرَضَهُمْ” fiilindeki “هم” zamiri sadece insanlar ve melekler için kullanılmaktadır. Bu nedenle ona göre diğer varlıkların isimleri Hz. Âdem'e öğretilen isimler arasında değildir.¹⁶ Süleyman Ateş, yukarıda belirtildiği gibi, ayetin anlamını biraz daha genişleterek Allah Teâlâ'nın Hz. Âdem'e öğrettiği isimlerin insanların konuştukları dile işaret ettiği, dillerin bu şekilde meydana geldiği ve yayıldığı anlamında açıklamalarda bulunmuşlardır.

Bazı tefsirlerde isimlerin öğretilmesi biraz daha farklı yorumlanarak Allah Teâlâ'nın Hz. Âdem'e isimleri öğretmesi, âdemoğluna eşyayı isimlendirebilme kabiliyetinin verilmesine işaret ettiği şeklinde açıklanmıştır. Mesela, Mâturîdî (ö. 333)

¹³ Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf an hakâiki ğavâmizi't-tenzîl* (Riyad: Mektebetü'l-Abikan,1998), 1/253.

¹⁴ Ebü'l-Berekât Hâfızüddîn en-Neseffî, *Medârikü't-tenzîl ve hakâ'iku't-te'vîl*, thk. Yusuf Ali Bedîvî (Beyrut: Daru'l-Kelimi't-Tayyib, 1998), 1/78; Ebû Hayyân Muhammed b. Yûsuf el-Endelüsî, *el-Bahrü'l-muħiṭ*, thk. Sitkî Muhammed Cemîl (Kâhire: Daru'l-Fikir, 1420), 1/235.

¹⁵ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî (ö. 310/923), *Câmiu'l-beyân fî te'vîli'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Muhammed Şakir (B.y: Müessesetü'r-Risale, 2000), 1/482-484.

¹⁶ Taberî, *Câmiu'l-beyân*, 1/485.

isimlerin Allah Teâlâ tarafından öğretiminin nasıl olduğunu açıklayarak ayeti tefsir etmeye başlamaktadır. Buradaki öğretmenin ya ilham yoluyla ya da isimler noktasında imtihana tabi tutulmayan (zira isimler Hz. Âdem'e öğretildikten sonra meleklere bu isimler sorulmuş melekler de bilmediklerini açıklamışlardır. Dolayısıyla eğer Hz. Âdem'e bir melek tarafından isimler öğretiliyse o melek isimler noktasında imtihana tabi tutulmayan bir melek olması gerekir) bir melek vasıtasıyla olabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca o çeşitli öğrenme yollarının olduğunu açıkladıktan sonra bunlardan birinin de Allah Teâlâ'nın öğretmesini, onun öğrenme fiilini yaratması şeklinde olduğunu belirtmektedir. Bu minvalde öğrenme fiilini yaratmasını da kişiye öğretmesi çerçevesinde kazandırılan bilgi olarak görmektedir.¹⁷ Onun bu açıklamalarından Allah Teâlâ'nın Hz. Âdem'e isimleri öğretmesini, öğrenme fiilini insanlar için yaratmış olması şeklinde de yorumlanabileceği anlaşılmaktadır. Bu durum öğrenme kabiliyetiyle ilgilidir. Çünkü öğrenme fiilinin yaratılması bir nevi öğrenme kabiliyetinin yaratılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla ayette geçen isimlerin öğretilmesi hadisesini, öğrenme kabiliyeti olarak söylemek yanlış olmasa gerektir.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır (ö. 1942) da buna yakın bir şekilde ayeti açıklamıştır. O, konuyla ilgili selef müfessirlerin görüşlerini sıraladıktan sonra zamanımıza kadar geçen süreçte dildeki çeşitliliğin ve gelişmenin "ta'lim-i esma"ya borçlu olduğunu, ilim ve mantık özelliğinin insanda bulunmasını, konuşma kuvvetinin insan ruhunun bir parçası olmasını buna bağlamış ve şerefi lisan ile müşerref olarak, gerekliliğine göre isimleri söyleyerek kullandığına işaret etmiştir. Ayrıca isimlerin öğretilmesini kelam kuvvesinin, isimlendirebilme istidadının/gücünün verilmesi olarak anlamıştır. O, bu şekilde bizzat isimlerin koyucusunun Allah'ın vermiş olduğu istidatla peyderpey Hz. Âdem olduğunu izhar etmiştir.¹⁸ Burada Elmalı Hamdi'nin Allah Teâlâ'nın Hz. Âdem'e isimleri öğretmesinden maksadın ona eşyayı isimlendirebilme kabiliyetini vermesi şeklinde anlaması önemlidir. Çünkü kıyamete kadar var olacak olan şeylerin mevcudiyetinin Hz. Âdem döneminde söz konusu olamayacağı aşikârdır. Dolayısıyla bütün esmanın/ henüz mevcut olmayan sonradan meydana gelecek olan birçok eşyanın isimlerinin Hz. Âdem'e öğretilmesi isimlendirebilme kabiliyetine işaret etmektedir.

¹⁷ Mâtürîdî, *Te'vilatü'l- Kur'ân*, 1/34.

¹⁸ Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili* (İstanbul: Azim Yayıncılık, ts.), 1/267.

Ayrıca müfessirlerin, Allah Teâlâ'nın Âdem'e isimlerin tamamını öğretmesini, eşyayı isimlendirme yeteneğinin verilmesinin yanında dinî-dünyevî faydalarının¹⁹ ve eşyanın özelliklerinin²⁰ öğretilmesi anlamına da geldiği şeklinde anladığını görmekteyiz. Bu durumda isimlerin öğretilmesini dil yeteneği ve müsemmanın özelliklerinin bildirilmesi olarak kısaca ifade edebiliriz. Daha doğrusu âdemoğlunun eşyanın özelliklerini bilmesi sonucunda eşyayı özelliklerine göre isimlendirebilmesi şeklinde anlayabiliriz.

Buraya kadar milli kimliğin unsurlarından biri olan dilin ilahi kaynaklı olduğuna işaret eden Bakara suresinin 31. ayetinin bazı müfessirler tarafından nasıl anlaşıldığı üzerinde duruldu. Ayetle ilgili çok daha fazla rivayet ve yorumların olduğu aşikârdır.²¹ Ancak ayetin açıklamasıyla ilgili temel anlayışlar burada zikredildi. Bu da maksadın hâsıl olması bakımından kâfidir.

Şimdi de milli kimliğin göstergelerinden olan dil ve renklerin Kur'an'da nasıl ifade edildiği ve müfessirler tarafından nasıl değerlendirildiği üzerinde duralım.

3. Farklı Diller ve Renkler (Irklar) Allah'ın Varlığının Delillerindedir

Öncelikle Kur'an toplumların farklı dillere sahip olduğunu vurgular. Bu bağlamda "(Allah'ın emirlerini) onlara iyice açıklasın diye her peygamberi yalnız kendi kavminin diliyle gönderdik. Artık Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir. Çünkü O, güç ve hikmet sahibidir."²² ayeti örnek olarak verilebilir. Bu ayete göre Allah Teâlâ hakîmdir. Yaptığı ve yarattığı işlerde hikmete göre hareket etmiştir. Bu nedenle peygamberleri kendi toplumunun dili üzere göndermiştir. Ayrıca her peygamberi kendi kavminin diliyle göndermesi, farklı toplumların değişik dillere sahip olduğunu göstermektedir. O

¹⁹ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 1/253.

²⁰ Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerîm'in Yüce Meâli ve Çağdaş Tefsiri*, 1/58.

²¹ Bakara suresi 31. ayetle ilgili değişik yorumları biz burada vermedik. Çünkü bu çalışma "ta'limi esma" bağlamında bütün açıklamaları aktarıp değerlendirmeyi amaçlamamaktadır. Bizim konuya yaklaşımımız "milli kimlik ve dil" konusunu Kur'an'a bağlamında ele almak ve bunların temelde farklılık, üstünlük, renge ve milliyete dayalı bir ayrıcalık sebebi olmadığını vurgulamaktır. Bu nedenle hem kaynaklarda sınırlandırma yaptık hem de kaynak seçimini konuya uygun olarak belirledik. "Ta'limi esma" hakkında daha çok bilgi ve değerlendirmeye şu kaynaklardan ulaşılabilir: Ali Akpınar, *Kur'an Coğrafyası: (Kur'an'da Yer Adları)* (Ankara: Fecr Yayınları, 2002), 10-32. Nitekim bu eser de eşyayı isimlendirme ve dil olgusunun son tahlilde insana yerleştirilen eşyayı isimlendirebilme yetisinin/gücünün bahşedilmesi ve bu sayede insanların eşyayı özelliğine uygun olarak isimlendirebilmesi olarak açıklanmıştır. Ayrıca bu çalışmada "isim ve müsemma" diğer bir ifade ile "sözcük nesne ilişkisi" hakkında farklı açıklamalara yer verilmiştir. Konuyla ilgili bakılabilecek kaynaklardan birer de şudur: Celâleddin Abdurrahmân Süyûtî, *el-Müzhir fi 'ulûmi'l-luğa*, thk. Fuâd Alî Mansûr (Beyrut: Daru Kütübî'l-İlmiyye, 1998), 12-14. Bu eserde de dillerin kökenine dair vahiy ve ilham nazariyesi dışında farklı teoriler bulunmaktadır.

²² İbrâhîm 14/ 4.

halde birbirinden farklı dillerin var olmasının hikmeti ne olabilir? Bunun cevabı şu ayette yer almaktadır:

“وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاختلافُ السِّنِّيَّكُمْ وَالْوَاوِيَّكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ”

*"O'nun delillerinden biri de, gökleri ve yeri yaratması, lisanlarınızın ve renklerinizin değişik olmasıdır. Şüphesiz bunda bilenler için (alınacak) dersler vardır."*²³

Bu ayet-i kerimede dillerin ve renklerin farklı olması, gökler ve yerin yaratılması gibi Allah'ın delillerinden biri olarak zikredilmiştir. Mâturîdî, yaratılması bakımından dillerin birbirinden farklı olmadığını ve dil organı yaratılması bakımından herkeste aynı olmasına rağmen konuşulan dillerin konuşma ve seslendirmede birbirine benzemediğini ifade etmektedir. Ayrıca te'vil ehlinin dillerin farklı olmasını Arapça, Türkçe Farsça, Nabatça, vb. diller; renklerin farklı olmasını ise siyah kırmızı, beyaz vb. renkler şeklinde açıkladıklarını ifade etmektedir.²⁴

Zemahşeri, ayetin anlamını biraz daha genişleterek yorumlamaktadır. Ayette geçen "elsine" kelimesini konuşma türleri ve şekilleri olarak görmektedir ve ayetle ilgili olarak şu açıklamalarda bulunmaktadır: "Allah Teâlâ bu konuşma şekillerini o kadar birbirinden farklı yaratmıştır ki ne bir fısıltı halinde ne duyulacak kadar yüksek sesle konuşmada ne keskinlikte ne gevşeklikte ne fasih konuşmada ne tutuk konuşmada ne nazımda ne üslûpta ve ne de başka konuşma sıfat ve hallerinde birbirinin aynı iki konuşma biçimi (diksiyon) işitebilirsin. Suretler ve bunların hat ve çizgilerini belirlemek, renkler ve bunların çeşitlerini ortaya koymak da bunun gibidir."²⁵

Elmalılı Hamdi Yazır, dillerin değişmesinin ne anlama geldiğini açıklarken ayetin anlamını biraz daha genişleterek bireysel konuşma farklılıklarını da haiz bir şekilde yorumlamaktadır. Ona göre dillerin değişmesi dillerin çokluğu, lehçe, şive ve özel söyleyiş biçimlerinin farklılığına kadar geniş bir yelpazeyi içine alabilir. Her toplumun dili birbirinden farklıdır. Arap olanla olmayanın, Türk'ün, Freng'in, Rum'un dilleri birbirinden farklıdır. Aynı şekilde bir dili konuşan bir milletin içerisinde bulunan kabilelerin ve toplumların dillerinde de farklılıklar olabilmektedir. O ayette geçen

²³ Rûm 30 / 22.

²⁴ Mâturîdî, *Te'vilatü'l-Kur'ân*, 4/ 42. ayrıca bk. Ebü'l-Hasen Mukâtil b. Süleymân, *Tefsîru Mukâtil*, thk. Ahmet Ferit (Beyrut: Daru'l Kütübi'l-İlmiyye, 2002), 3/9. Diller ve renklerin farklılığı ile ilgili benzer bir açıklama Semerkandî tarafından da yapılmıştır. Bk. Ebü'l-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî, *Bahru'l-ulûm* (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993), 3/9.

²⁵ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/ 571-572. Ayrıca bk. Seyyid Tantavi, *et-Tefsîru'l-vasît* (Kâhire: Dâru Nehdati Mısır, 1998), 11/77.

dillerin farklı olmasını biraz daha ileri boyuta taşıyarak her bir bireyin dilinin diğerinden farklılıklar içerdiğini söylemektedir. Dolayısıyla dillerin farklı olmasını lehçe ve şive farklılıklarını da içine alacak şekilde yorumlamaktadır. Renklerin farklı olmasına gelince onu da dillere benzeter ve her bireyin renginin beyaz, sarı, siyah ve kırmızı gibi değişik renklerde olduğunu açıklamaktadır. Bu açıklamaya göre nasıl farklı milletlerin dillerini hatta her şahsın dilinin diğerinden farklılık içerdiği bir gerçek ise insanların renklerinin farklılaşması da benzer bir durum arz etmektedir. Yani farklı milletlerin renklerinde farklılık olduğu gibi bir millete mensup şahısların da değişik renklerde olabileceği şeklinde yorumlamaktadır.²⁶

Çalışmamızda öncelikle referans aldığımız çok farklı dönemlerde yaşamış olan üç müfessirin yukarıdaki açıklamaları incelendiğinde ilk müfessirden son müfessire doğru gittikçe dillerin ve renklerin farklılaşması daha geniş bir bakış açısıyla açıkladıkları anlaşılmaktadır. Ayette milli kimliğin göstergelerinden olan diller ve renklerin farklı olması Allah Teâlâ'nın delillerinden biri olarak zikredilmektedir. Aslında söz konusu ayet insanın topraktan yaratılması, kendi nefislerinden eşler yaratılması, gece ve gündüz insanın uyuyabilmesi, hem korkuyu hem de umudu içerisinde taşıyan şimşegin yaratılması, gökten suyun indirilmesi ve onunla yeryüzüne hayat verilmesi, yerin ve göklerin yaratılması gibi Allah Teâlâ'nın kudretinin/varlığının delillerinin zikredildiği ayetler gurubu içerisinde yer almaktadır.²⁷ Bu ayetlerde Allah Teâlâ'nın delili olarak zikredilenlerin insanoğlunun yapamadığı, gücünü aşan durumlardan bahsedilmektedir. Zemahşerî dillerin ve renklerin Allah Teâlâ'nın delillerinden olmasının hikmetini açıklarken insanların birbirlerini tanımalarını, renklerin farklılığına bağlamış eğer insanlar hep aynı renkte, tamamen aynı şekilde ve hepsi tek bir çeşit olsaydı insanların birbirini tanımalarının imkânsız olacağını ve bir insanın diğeriyle karıştırılması sonucunun ortaya çıkacağını ve bütün bunların neticesinde de insanların faydasına olan birçok şeyin işlemez hale geleceğini ifade etmektedir. Bu durumu, ikiz çocukları örnek vererek açıklamakta ve suret ve yaratılışta birbirine benzeyen ikizlerden birini diğerinden ayırmada hataya düşüldüğünü belirtmektedir. Ayrıca insanların tek bir babadan doğmuş olduğunu ve tek bir kökten dallara ayrılarak çoğaldıklarını, bunun

---

²⁶ Yazır, *Hak Dini*, 6/248.

²⁷ Bk. Rum 30/ 20-27.

sonucunda -Allah'tan başkasının bilmeyeceği kadar- çok olmalarına rağmen birbirlerinden farklı olduklarını söylemektedir.²⁸

Elmalı Hamdi Yazır'a göre ayetin sonunda yer alan "işte bunda âlimler (bilenler) için ayetler vardır" bölümü Allah Teâlâ'nın delilleri olarak ayette zikredilenlerin âlimler için ibret vesilesi olduğunu göstermektedir. Çünkü ilim temyiz ifade eder. Temyiz ve temayüz ise ayrılma ve farklılıkla olur. Dolayısıyla âlimler zikredilen farklılık ve çeşitliliğin Allah'ın delili olduğunu anlar, bu nedenle "âlimin" yani bilgisi olanların ibret alacağı zikredilmiştir. Dil ve renk farklılıkları Allah Teâlâ'nın kudretinin delillerindedir ve bu farklılık ve değişikliklerin hikmetini en iyi âlimler anlar. Bütün bu değişiklik ve çeşitlilik içinde hepsinin düzenini koruyan ve idare eden Allah'ın ilim ve sanatının mükemmeliyetini ve onun kudretini gösterir. Bir sonraki başlıkta ele alınacak olan "birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık" ayeti de farklı renk ve dillerde yaratılmanın hikmetlerinden birinin insanların birbiriyle tanışmalarına matuf olduğunu göstermektedir.²⁹

4. Farklı Kabileler ve Kavimler Tanışma Vasıtasıdır

Âdemoğlunun farklı milliyetlerde kabileler halinde yaratıldığını gösteren ayetlerden biri de Hucurât suresinde geçen şu ayet-i kerimedir.

"يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ"

"Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır."³⁰

Ayet-i kerime, insanlığın farklı kavim ve kabileler halinde yaratılmasının sebebini insanların birbiriyle tanışma vesilesi olarak açıklamaktadır. Bu ayeti kerime önceki ayette geçen, insanın farklı dil ve renklerde yaratılmasının hikmetini göstermektedir.

Maturîdî (ö. 333) ayette geçen insanın bir erkek ve dişiden yaratılmasının iki şekilde yorumlanabileceğini ifade etmektedir: Birincisi bu ifade insanların tek bir asıldan yani Hz. Âdem ve Havva'dan yaratıldığına işaret etmektedir. Bu nedenle bütün insanlar birbirinin erkek ve kız kardeşleridir. Dolayısıyla birbirine atalarıyla,

²⁸ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/ 571-572.

²⁹ Yazır, *Hak Dini*, 6/248.

³⁰ Hucurât 49/13.

kabileleriyle övünerek üstünlük iddiasında bulunmaları doğru değildir. Üstünlüğün ölçütü ayetin devamında gelen “Allah katında en değerli olanınız (O’na itaatsizlikten) en fazla sakınanınızır/takvalı olanınızır” ayetine göre takvadır. İkincisi ise insanların her birinin, sultanların ve halkın, hür olanın ve kölenin, erkeğin ve kadının, bir kadınla bir erkeğin suyundan var ettik. Bu nedenle bir kişinin diğerine karşı övünme ve büyüklük iddiasında bulunma hakkı olamaz. Zira bütün insanlar, insan doğasının hoş görmediği bir kokuya sahip olan ve rahimlere atılan bir er suyundan (nutfe) yaratılmıştır. Allah Teâlâ bunu, insanoğlunun aralarında övünme ve üstünlük kurma çabasından vazgeçmeleri, soy-nesep ve kabile hakkında dil uzatma vesilesi olmaması için özellikle belirtmektedir.³¹

Zemahşerî de ayeti tefsir ederken ayeti Allah’ın insanları milletler ve kabileler hâlinde yaratmasının hikmetinin, nesebin bilinmesi ve hiç kimsenin kendi öz babasından başkasına nispet edilmemesi olarak anlamlandırmaktadır. Yoksa Allah Teâlâ’nın kabilere ve milletlere ayırması, insanların atalarıyla başkalarına karşı övünmesi ve nesep olarak diğerlerine üstünlük kurması için değildir.”³²

Elmalılı ise ayette geçen “şuûb” ve “kabâil” kelimelerinin anlamlarını açıklamakta ve sonra bir babanın zürriyetinden çoğalan birçok topluluğun kabile olarak isimlendirildiği gibi farklı kabileleri bir araya getiren ve tamamı bir asla mensup olan büyük topluluklara da re's veya şa'b denildiğini belirtmektedir. O, bir erkekle dışiden meydana gelip de şuûb ve kabilelere ayrılmayı, daralıp dağılmak, döğüşmek ve söğüşmek için değil, tanışıp yardımlaşarak kaynaşmak, birbirini sevmek ve güzel ahlaka göre hareket ederek daha erdemli toplumlar oluşturmak böylece korunup güven içerisinde yaşamak için olduğunu söylemektedir. O, devamında "Sûra üfürülünce artık aralarında nesep yoktur."³³ ayetine yer vererek Allah katında değer ölçüsünün, üstünlüğün ve yüksek mertebenin göstergesinin takva olduğuna işaret etmektedir.”³⁴

SONUÇ

Milli kimlik ve dil bağlamında incelediğimiz ayetlerden birincisi milli kültürün temel öğelerinden biri olan dilin kaynağı hakkında bilgi vermekte ve bu ayetten dili

³¹ Mâturîdî, *Te'vilatü'l-Kur'an*, 4/ 547.

³² Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/585.

³³ Müminûn 23/101.

³⁴ Yazır, *Hak Dini*, 7/212.

oluşturan bütün isimlerin Allah Teâlâ tarafından ilk insan ve ilk peygamber yaratıldıktan sonra ona öğretildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla diller kaynağı açısından tevkîfidir. Ancak ilk insan yaratıldıktan sonra dilin nasıl öğretildiği ve kapsamının ne olduğu noktasında âlimler farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Görüşlerine müracaat ettiğimiz müfessirlerden Maturîdî'ye göre dilin öğretiminin keyfiyeti ya ilham yoluyla ya da bir melek vasıtasıyladır. Eğer melek vasıtasıyla öğretildiyse bu melek Hz. Âdem'e isimler öğretildikten sonra "bunların isimlerini bana haber verin" hitabına mazhar olan meleklerden birisi olmaması gerekir. Çünkü eğer Hz. Âdem'e isimleri, bu hitaba mazhar olan meleklerden biri öğretmiş olsaydı onların isimlerini söylemesi gerekirdi.

İsimlerin öğretilmesinin kapsamına gelince müfessirler sonuç itibarıyla bütün isimlerin, bütün dillerin öğretilmiş olduğunu ifade etmektedirler. Müfessirlerden bazıları birtakım eşyanın isimlerini de örnek vermek suretiyle Allah Teâlâ'nın Hz. Âdem'e bütün isimleri tek tek öğrettiğini belirtmektedirler. Ancak müfessirlerden bir kısmı, Allah Teâlâ'nın Hz. Âdem'e bütün isimleri öğretmesi ona dil yeteneğinin, eşyayı isimlendirebilme kabiliyetinin verilmesi şeklinde anlamışlardır ki bu yorum vakiyaya daha uygundur. Çünkü zamanın değişmesi ve medeniyetlerin gelişmesi sonucunda yeni tür eşyalara ihtiyaç hissedilmiş ve sonuçta yeni yeni eşyalar zuhur etmiştir. Bütün bu yeni eşyaların isimlendirilmesi insanoğluna Allah Teâlâ tarafından bahşedilen isimlendirebilme kabiliyetinin neticesidir. Aynı zamanda müfessirler isimlerin öğretilmesiyle eşyanın hususiyetlerinin de öğretildiğini açıklamaktadırlar ki bu durum da isimlendirebilme kabiliyetiyle alakalıdır. Zira nesnelere isimlendirilirken özelliklerine uygun bir şekilde isimlendirme yapılmaktadır. Dolayısıyla dil/lisan, Allah Teâlâ'nın insana lütfetmiş olduğu dil yasalarının yani sünnetullahın sonucudur, diyebiliriz.

İlk ayette (Bakara 2/31) milli unsurlardan biri olan dilin kaynağına değinilmekte olduğu açıklandı. İkinci ayette ise (Rûm 30 /22) farklı dillerin ve renklerin yani farklı milletlerin Allah Teâlâ'nın varlığının delillerinden biri olduğu bildirilmektedir. Aslında genellikle konuşulan farklı diller de milletlere özgüdür. Ancak bir dili birden çok millet de kullanabilir. Bu durumda da aynı dili konuşan farklı milletlerin, dili kullanışlarında farklılıklar olabilir. Dolayısıyla müfessirler ayet-i kerimede dillerin farklılığını açıklarken her ikisini de yani hem farklı lisansları hem de bir lisan içerisindeki farklılıkları kapsadığını söylemektedirler. Dille birlikte milleti diğerinden ayıran en önemli faktörlerden biri de renkler/ırklardır. Kur'an'da her iki faktörün Allah Teâlâ'nın

varlığının delillerinden biri olarak sunulması milleti millet yapan unsurların korunması ve gereken değerin verilmesi gerektiği hükmünü ortaya çıkarmaktadır. Bir milleti millet yapan farklılıkların üstünlük vesilesi değil, Allah Teâlâ'nın kudretinin delillerinden olarak görülmesi gerekmektedir.

İnsanların farklı farklı yaratıldığına işaret eden diğer bir ayet ise Hucurât suresinin on üçüncü ayetidir ki burada Allah Teâlâ'nın insanları önce bir erkek ve dişiden yarattığı sonra da kavimler ve kabileler ayırdığı ifade edilmektedir. Bu şekilde yaratılmanın hikmeti ayetin içerisinde verilmektedir ki o da insanların tanışıp kaynaşmasıdır. İnsanoğlu değişik millet ve kabileler halinde bulunsalar da tek bir atadan yani Hz. Âdem'den gelmiştir. Bu yüzden sonradan bir takım farklılaşmalar olsa da insanlık aynı atanın evlatlarıdır ve insan olarak tarağın dişleri gibi eşittir. Dolayısıyla bu farklılıklar üstünlük vesilesi değildir. Ayetin sonunda da ifade edildiği gibi üstünlük takvadır.

Sonuç olarak milli kimlik ve kültürün en önemli unsurlarından olan dil ve farklı renkler (ırklar) kaynaklık açısından birlikteliğe sahiptir. Çünkü her ikisinin de uzandığı kök insanoğlunu atası Hz. Âdem'dir. Ayetlerde hem konuşulan dillerin hem de farklı renklerin Allah Teâlâ'nın kudretinin göstergesi bağlamında Hz. Âdem kaynaklı olarak var edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu durum “şüphesiz sizi bir erkek ve dişiden yarattık ve çeşitli kavimlere ve kabilelere ayırdık”, “Âdem'e bütün isimleri öğretti” ve “dillerinizin ve renklerinizin farklı olması...” şeklinde ayetlerde ifade edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, Ali. *Kur'ân Coğrafyası: (Kur'ân'da Yer Adları)*. Ankara: Fecr Yayınları, 2002.
- Alpaydın, Mehmet Akif. "Hz. Âdem'e (A.S) Öğretilen İsimler". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4 / 2 (Aralık 2016), 123-138.
- Ateş, Süleyman. *Kur'ân-ı Kerîm'in Yüce Meâli ve Çağdaş Tefsiri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1982.
- Bozkurt, Güvenç. *Türk Kimliği*. Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1994.
- Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf el-Endelüsî. *el-Bahrü'l-muhtâ*. thk. Sıtkî Muhammed Cemîl. Kâhire: Daru'l-Fikir, 1420.
- Ebü'l-Leys Semerkandî, Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhîm. *Bahrü'l-ulûm*. Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1993.
- Karaoğlan, Arslan. "Kahramanmaraş'ın Kurtuluşunda Etkin Olan Paradigmanın Kur'ani Referansları". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17/Özel Sayı (01 Nisan 2020), 113-143.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd. *Te'vilatü'l-Kur'an*. thk. Fatıma Yusuf. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1. Basım, 2004.
- Mukâtil b. Süleymân, Ebü'l-Hasen b. Beşîr el-Ezdî el-Belhî. *Tefsîru Mukâtil*. thk. Ahmet Ferit. Beyrut: Daru'l Kütübî'l-İlmiyye, 1. Basım, 2002.
- Nesefî, Ebü'l-Berekât Hâfîzuddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd. *Medârikü't-tenzîl ve hakâ'iku't-te'vil*. thk. Yusuf Ali Bedîvî. Beyrut: Daru'l-Kelimi't-Tayyib, 1. Basım, 1998.

- Nisâbü'rî, Nizâmüddîn Hasen b. Muhammed b. Hüseyin el-A'rec. *Ġarâ'ibü'l-Kur'ân ve regâ'ibü'l-Furqân*. Beyrut: Daru Kütübî'l-İlmiyye, 1. Basım, 1995.
- Ozankaya, Özer. "Ulusal Toplumun Ve Ulusal Kültürün Kurucu Ögeleri". *Atatürk Yolu Dergisi* 3/10 (01 Aralık 1991). https://doi.org/10.1501/Tite_0000000245
- Râzî, Ebû Abdillâh Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin. *Mefâtîhu'l-gayb*. Beyrut: Daru İhyai't-Türasi'l-Arabî, 2. Basım, 1420.
- Sosyoloji. "Kültür Nedir? Ögeleri ve Özellikleri Nelerdir?" 02 Mayıs 2018. Erişim 18 Ağustos 2021. <https://www.sosyoloji.gen.tr/kultur-nedir-ogeleri-ozellikleri-nelerdir/>
- Süyûtî, Celâleddîn Abdurrahmân. *el-Müzhir fi 'ulûmi'l-luġa*, thk. Fuâd Alî Mansûr. Beyrut: Daru Kütübî'l-İlmiyye, 1998.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî el-Baġdâdî. *Câmiu'l-beyân fi te'vili'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Muhammed Şakir. B.y.: Müessesetü'r-Risale, 1.Basım, 2000.
- Tantavi, Muhammed Seyyid. *et-Tefsîru'l vasît lil-Kur'ân'il Kerîm*. Kâhire: Dârü Nehdati Mısır, 1. Basım, 1998.
- Tayanç, Mehmet - İnce, Adem. "Türk Ulusal Kimliğinin İnşasında Güneş Dil Teorisinin Rolü ve Önemi", *İmgelem* 4/6 (2020), 19-39.
- Yazır, Elmalılı M. Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Azim Yayıncılık, ts.
- Zemahşerî, Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî. *el-Keşşâf an hakâiki ġavâmizi't-tenzîl*. thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd, Ali Muhammed Muavvaz. Riyad: Mektebetü'l-Abikân, 1. Basım, 1998.